

POLSKA AKADEMIA NAUK
INSTYTUT HISTORII

KWARTALNIK HISTORYCZNY

Rocznik LXXX

Nr 3

WARSZAWA 1973

<http://rcin.org.pl>

POLSKA AKADEMIA NAUK
INSTYTUT HISTORII

KWARTALNIK HISTORYCZNY

ROCZNIK LXXX

1973

3

PAŃSTWOWE WYDAWNICTWO NAUKOWE
WARSZAWA 1973

KOMITET REDAKCYJNY

Aleksander Gieysztor, Krzysztof Groniowski, Stanisław Herbst, Hanna Jędruszczak (sekretarz), Irena Koberdowa, Witold Kula, Bogusław Leśnodorski (redaktor), Marian Małowist, Emanuel Rostworowski, Franciszek Ryszka, Marian H. Serejski, Jacek Staszewski, Jerzy Topolski, Stanisław Trawkowski (zastępca redaktora), Henryk Zieliński, Mieczysław Żywczyński

ADRES REDAKCJI

Instytut Historii PAN
Warszawa, Rynek Starego Miasta 29/31, 31-02-61

Państwowe Wydawnictwo Naukowe — Warszawa, Miodowa 10
Nakład 2523+177 egz. Ark. wyd. 22,75 ark. druk. 15
Papier druk. sat. kl. V, 70 g, 70×100
Oddano do składania 22.III.73 r. Podpisano do druku 14.VIII.73 r.
Druk ukończono w sierpniu 1973
Zam. 235 R-20 Cena zł 30,—
Warszawska Drukarnia Naukowa — Warszawa, Śniadeckich 8

СОДЕРЖАНИЕ

Арон Гуревич — <i>Tripartitio christiana — tripartitio scandinavica</i>	547
Станислав Былина — <i>Unum ovile et unus pastor</i>	568
Людвик Хасс — Очерк польского масонства в последней четверти XVIII в.	587
Адольф Юзвенко — Отношение белых к возрождающейся Польше и ее границам	621

ОБЗОРЫ — ПРЕДЛОЖЕНИЯ — ПОЛЕМИКИ

Владислав А. Серчик — Дискуссия советских ученых о самодержавии в России . . .	640
Галина Кепурска — О Бжозовском и его „Письмах”	651
Эдвард Щтурм де Щтрем — Подлинная статистика (обработ. Ежи Томашевски)	664
Феликс Барановски — В связи со статей Юлиуша Бардаха „История послевоенной ППС”	668
Юлиуш Бардах — О внутренних противоречиях в рядах ППС в 1944—1956 гг. . . .	672

РЕЦЕНЗИОННЫЕ СТАТЬИ

Ирэна Кобердова, Роберт Ф. Лесли — Январское восстание	675
Юлиуш Бардах — Балтийские страны в межвоенное двадцатилетие	682
Леон Гросфельд — Акты Канцелярии Рейха	691

РЕЦЕНЗИИ	701
ХРОНИКА	761
IN MEMORIAM	771
ПИСЬМА В РЕДАКЦИЮ	779

TABLE DES MATIÈRES

Aron Gurewicz — Tripartitio christiana — tripartitio scandinavica . . .	547
Stanisław Bylina — Unum ovile et unus pastor	568
Ludwik Hass — Une étude sur la franc-maçonnerie polonaise durant le dernier quart du XVIII ^e s.	587
Adolf Juzwenko — Attitude de la „Russie blanche” envers l’Etat polo- nais renaissant et ses limites	621

REVUES — PROPOSITIONS — POLÉMIQUES

Władysław A. Serczyk — La discussion soviétique sur l’absolutisme en Russie	640
Halina Kiepuska — Brzozowski et ses „Lettres”	651
Edward Szturm de Sztrem — La statistique réelle (élab. par Jerzy Tomaszewski)	664
Feliks Baranowski — A l’occasion de l’article „Histoire du Parti socia- liste polonais après la guerre” de Juliusz Bardach	668
Juliusz Bardach — Les différences internes du PPS en 1944—1946 . . .	672

COMPTES RENDUS

Irena Koberdowa, Robert F. Leslie — L’insurrection de janvier . . .	675
Juliusz Bardach — Les pays baltes durant les vingt ans de l’entre-deux- -guerres	682
Leon Grosfeld — Les dossiers de la Chancellerie du Reich	691

CRITIQUES	701
CHRONIQUE	761
IN MEMORIAM	771
LETTRES À LA RÉDACTION	779

SPIS TREŚCI

Aron Gurewicz (<i>Moskwa</i>) — Tripartitio christiana — tripartitio scandinavica	547
Stanisław Bylina (<i>Warszawa</i>) — Unum ovile et unus pastor	568
Ludwik Hass (<i>Warszawa</i>) — Ze studiów nad wolnomularstwem polskim ostatniej ćwierci XVIII w.	587
Adolf Juzwenko (<i>Wrocław</i>) — Stosunek „białej” Rosji do odradzającego się państwa polskiego i jego granic	621

PRZEGLĄDY — PROPOZYCJE — POLEMIKI

Władysław A. Serczyk (<i>Kraków</i>) — Radziecka dyskusja o absolutyzmie w Rosji	640
Halina Kiepurka (<i>Warszawa</i>) — O Brzozowskim i jego <i>Listach</i>	651
Edward Szturm de Sztrem — Prawdziwa statystyka (opr. Jerzy Tomaszewski) (<i>Warszawa</i>)	664
Feliks Baranowski (<i>Warszawa</i>) — W związku z artykułem Juliusza Bardacha <i>O dziejach powojennej PPS</i>	668
Juliusz Bardach (<i>Warszawa</i>) — O wewnętrznym zróżnicowaniu w PPS w latach 1944—1946	672

ARTYKUŁY RECENZYJNE I RECENZJE

Irena Koberdowa (<i>Warszawa</i>), Robert F. Leslie (<i>Londyn</i>) — Powstanie styczniowe	675
Juliusz Bardach (<i>Warszawa</i>) — Kraje bałtyckie w międzywojennym dwudziestoleciu	682
Leon Grosfeld (<i>Warszawa</i>) — Akta Kancelarii Rzeszy	691

*

A. J. Gurewicz, Kategoriei sredniewiekowej kultury — Bronisław Gerekmek (<i>Warszawa</i>)	701
G. Lefebvre, La naissance de l'historiographie moderne — Marian H. Serejski (<i>Warszawa</i>)	706
Gistoryja Belaruskaj SSR u pjaci tamach — Marcei Kosman (<i>Poznań</i>)	708
Histoire de la France — Jerzy Kłóczowski (<i>Lublin</i>)	711
Fieodalnaja Rossija we wsieмирno-istoriczeskom processie — Marcei Kosman (<i>Poznań</i>)	713
F. Hruby, Etudiants tchèques aux écoles protestantes de l'Europe occidentale à la fin du 16 ^e et au début du 17 ^e siècle — Wacław Urban (<i>Kraków</i>)	716
M. Agulhon, Penitents et francs-maçons de l'Ancienne Provence — Hanna Zaremska (<i>Warszawa</i>)	718
Materiały do atlasu historycznego chrześcijaństwa w Polsce — Janusz Tazbir (<i>Warszawa</i>)	722
T. Lępkowski, Piotr Wysocki — Władysław Zajewski (<i>Gdańsk</i>)	723
W. Djakow, Piotr Ściegienny i jego spuścizna; tenże, Rewolucyjna (deja-telnost' i mirowozrizenije Pietra Ściegiennogo — Marian Tyrowicz (<i>Kraków</i>)	726

C. Bobińska, Marksa spotkania z Polską — Zygmunt Łukawski (<i>Kraków</i>)	730
D. Mac Smith, Victor Emanuel, Cavour and the Risorgimento; tenże, Vittorio Emanuele II — Mieczysław Żywczyński (<i>Lublin</i>)	733
K. Groniowski, Polska emigracja zarobkowa w Brazylii 1871—1914 — Jerzy Myśliński (<i>Warszawa</i>)	735
Joseph Piłsudski — A European Federalist, 1918—1922 — Tadeusz Jędruszczak (<i>Warszawa</i>)	738
A. Csizmadia, Rechtliche Beziehungen von Staat und Kirche in Ungarn vor 1944 — Michał Pietrzak (<i>Warszawa</i>)	742
Z. Szczygielski, Walka o jednolity front w Warszawie 1933—1935 — Jerzy Hoizer (<i>Warszawa</i>)	743
R. Torzecki, Kwestia ukraińska w polityce III Rzeszy (1933—1945) — Jerzy Tomaszewski (<i>Warszawa</i>)	745
I. Dimitrow, Byłgarskata demokracyczna obsztstwenost, faszizmyt i wojnata 1934—1939 — Jerzy Tomaszewski (<i>Warszawa</i>)	749
B. Bojarska, Eksterminacja inteligencji polskiej na Pomorzu Gdańskim (wrzesień — grudzień 1939) — Jan Sziling (<i>Toruń</i>)	752
M. Walczak, Wielkopolska konspiracja oświatowa — Stanisław Dąbrowski (<i>Wrocław</i>)	755
S. Jarecka-Kimłowska, Związek Młodzieży Wiejskiej „Wici” — Bronisław Gołębiowski (<i>Warszawa</i>)	757

KRONIKA

Międzynarodowe spotkanie historyków II wojny światowej	761
Tolerancja wyznaniowa w Polsce	763
XXVIII Doroczna Konferencja Polsko-Amerykańskiego Towarzystwa Historycznego	766
O VI Międzynarodowym Kongresie Historii Gospodarczej	767
O przeprowadzaniu badań w archiwach czechosłowackich — Bohumil Indra (<i>Opava</i>)	768

IN MEMORIAM

Kazimierz Bogdan Konarski (1886—1972) — Piotr Bańkowski (<i>Warszawa</i>)	771
Zbigniew Stanisław Marciniak (1922—1972) — Jerzy Kowecki (<i>Warszawa</i>)	775
Jan Perdenia (1898—1973) — Agnieszka Winiarska (<i>Kraków</i>)	

LISTY DO REDAKCJI

Jeszcze o historii Rumunii — Zdzisław Spieralski	779
--	-----

TYLKO PRENUMERATA ZAPEWNI REGULARNE OTRZYMYWANIE

KWARTALNIK HISTORYCZNEGO

Cena prenumeraty krajowej:

rocznie zł 120—
półrocznie zł 60—

Institucje państwowe, społeczne, zakłady pracy, szkoły itp. mogą zamawiać prenumeratę wyłącznie w miejscowych Oddziałach i Delegaturach RSW „Prasa-Książka-Ruch”.

Prenumeratory indywidualni mogą opłacać w urzędach pocztowych i u listonoszy, lub dokonywać wpłat na konto PKO Nr 1-6-100020 RSW „Prasa-Książka-Ruch”, Centrala Kolportażu Prasy i Wydawnictw, Warszawa ul. Towarowa 28 (w terminie do 10 dnia miesiąca poprzedzającego okres prenumeraty).

Prenumeratę za zleceniem wysyłki za granicę, która jest o 40% droższa od prenumeraty krajowej, przyjmuje RSW „Prasa-Książka-Ruch”, Biuro Kolportażu Wydawnictw Zagranicznych Warszawa, ul. Wronia 23, konto PKO Nr 1-6-100024.

Bieżące i archiwalne numery można nabyć lub zamówić we Wzorcowni Wydawnictw Naukowych PAN-Ossolineum-PWN, 00-901 Warszawa, Pałac Kultury i Nauki (wysoki parter) oraz w księgarniach naukowych „Domu Książki”.

Sprzedaż egzemplarzy zdezaktualizowanych, na uprzednie pisemne zamówienie, prowadzi RSW „Prasa-Książka-Ruch”, Centrala Kolportażu Prasy i Wydawnictw, 00-958 Warszawa, skr. poczt. 12.

Subscription orders can be sent directly to:

„Ars Polona — Ruch”
Warszawa 1
P.O. Box 154

sending remittance of \$ 14.— through the
Bank Handlowy, Warszawa, ul. Traugutta 7